

Sohkaspeallu

Sookkspeâll Suhâspellâ

Sisdoallu

Sápmi-speallanlávdi

Bircu

9 speallanboalu

www.kuati.fi-mánát

12 gálvvu

8 gálvvu, mat gullet sápmelaččaid eallimii ja 4 erenoamáš gálvvu
Dábálaš gálvvut: fáhcca, bearalduodji, sisteseahkka, guksi, goikket,
gáffebánno, sabehat ja gámasuoidnefiera

Erenoamáš gálvvut: giisá, solju, veaddeduodji ja fanas

52 gažaldatgoartta

Gažaldatgoarttat gieđahallet fuolkevuoda ja sápmelaš
nammaárbevieru.

Álkes gažaldagat leat merkejuvvon fiskes ivnniin ja váddásut
gažaldagat rukses ivnniin.

Spealu mihttomearri

Spealu ulbmilin lea dahkat oahpisin sámi fuolkenamahusaid ja sápmelaš nammaárbevieru speallamiin. Spealu sáhtta speallat anáraš-, nuortalaš- ja davvisámegillii, dasgo speallanlávdis leat báikenamat golmma sámegillii ja guđege sámegillii leat iežas gažaldatgoarttat. Spealu mihttomearriin lea birccu bálkestemiin johtit Sámis ja čoaggit bisánanbáikkiin sámi kultuvrii gullelaš gálvvuid. Spealus vuolgga- ja máhccansadjin lea Sajos Anáris. Spealu vuoitá dat, guhte joavdá vuosttasin oktan čoggojuvvon gálvvuiguin ruovttoluotta vuolginbáikái Sajosis.

Spealu johtu

Gažaldatgoarttat sehkkejuvvojit ja stellejuvvojit beavddi ala teakstabealli vulos guvlui. Maiddái gálvvogoarttat biddjojuvvojit badjálaga beavddi ala, erenoamáš gálvvut biddjojuvvojit sierra buntan. Speallanlávda leat merkejuvvon johtinbálgát, mat čuvvot dálá vuodjingeainnuid dahje árbevirolaš johtingeainnuid. Omd. Anárjávrii mielde beassá johtit Njellimis Bárttehii dahje Bohkás beassá Njunnásii meahccegeainnu mielde.

Go speallanlávdi ja gažaldat- ja gálvvogoarttat leat ortnegis, válljejit speallit alcceseaset speallanboalu www.kuati.fi-mánáin. Spealli, guhte oažžu stuorimus čalbmelogu, oažžu álggahit spealu. Vuolgga lea Anára Sajosis. Speallit sáhttet johtit gosa guvlui háliidit. Birccu čalbmelogu galgá geavahit ollásit (birccu čalbmelohku 3 = 3 lávkki). Orustansajit leat merkejuvvon stuorra rukses riekkisin dahje erenoamáš gálvvu govain.

Johtingeainnuid alde leat nappo *dábálaš lávkkit ja orustansajit*. Dalle go beassá orustansadjái, de speallis jerrojuvvo *gažaldat gažaldatgoarttas* (ollesolmmoš jearrá mánáin *gažaldagaid*). *Gažaldagat* laktásit fuolkevuhtii ja rivttes *vástádus* lea merkejuvvon buoiduduvvon bustávaiguin. Jus spealli diehtá rivttes *vástádusa*, son oažžu *alces gálvogoartta*. Jus spealli ii dieđe rivttes *vástádusa*, son ferte čuovvovaš *bircobálkestanvuorustis joatkit mátkki*. Muhtin orustansajit leat *erenomážit dasgo doppe oažžu dušše dihto dávvira*, maid ii oaččo *eará sajis*. Ohcejogas oažžu *fatnasa*, Vuohčus *giissá*, Čeavetjávrris *veaddeduoji ja Guovdageainnus soljju*. *Eará orustansajiin gálvogoartta oažžu válljet ieš*.

Spealu vuoitá dat, guhte *čoaggá* vuosttasin *dárbbášuvvon* meari *gálvvuid ja máhccá* vuosttasin Sajosii Anárii. *Gálvvuid siste galgá goittotge* leat ankke okta *speallanlávddis govvejuvvon* *erenomáš gálvu*. Spealli *gártá* nappo *fitnat juogo Ohcejogas, Čeavetjávrris, Vuohčus dahje Guovdageainnus*. *Earát sáhttet joatkit spealu* vaikko vuoti *leage juo joavdán Sajosii dassážiigo* buohkat leat beassan ruovttoluotta. Speallit *sáhttet* maid *soahpat ovdal spealu*, ahte *čuovvovaš sajit rátkkašuvvojit dan mielde, geas leat eanemus gálvogoarttat*. Jus spealliin leat *seamma ollu dávvirgoarttat*, de *nubbin bohtá dat, gean boallu lea lávkkiid mielde lagamuš Sajosa*.

Spealu heiveheapmi agi ja máhttima mielde

Spealu *sáhttá dahkat váddásabbon dahje álkibun spealliid agi ja máhttima mielde*.

- Vuolles 7-jahkásaččaiguin *spealadettiin čoggojuvvojit 3 sierralágan gálvogoartta ja badjel 7-jahkásaččaiguin spealadettiin čoggojuvvojit 5 sierralágan gálvogoartta*. Ollesolbmot *sáhttet čoaggit omd. 7 gálvvu*.
- Vuolles 7-jahkásaččaiguin *spealadettiin ii dárbbáš čoaggit erenomáš gálvvuid*, muhto lea *doarvá*, ahte *mánát vižžet 3 sierra gálvvu ja de sáhttet máhccat ruovttoluotta Sajosii*. Nuorat *spealliiguin gánniha válljet álkimus gažaldagaid jearranláhkai*. Álkit *gažaldagat leat merkejuvvon fiskes ivnniin ja váddásut gažaldagat rukses ivnniin*.
- *Vástádusaid lea váddásut diehtit, jus ii atte molssaeavttuid*. Ovdamearkka dihte *badjel 12-jahkásaččaiguin sáhttá molssaeavttuid guođdit logakeahtá obban ja vástádusaid galgá diehtit njuolgga gažaldagain*.
- *Spealu sáhttá dahkat váddásabbon maid dainna, ahte gáibida dihto dávviriid ovdalگو sáhttá johtit Anárjávri badjel dahje Anárašbálgá*. Anárjávri *badjel ii beasa johtit, jus speallis ii leat fanas*. Anárašbálgá ja *eará meahccegeainnuid ii sáhttet johtit, jus ii leat gáffebánno ja gáffeseahkka, jna*. Speallit *sáhttet ieža hutkat lassegáibádusaid jus háliidit*.
- Muitospealu *fas sáhttá speallat gálvogoarttaiguin*. *Gálvogoarttat bardojuvvojit bárralágaid govva vulosguvlui beavddi ala ja speallit rahpet vurrolagaid ain guokte goartta ja geahččalit gávdnat báraid*. Spealu *vuoitá dat, guhte gávdná eanemus báraid*.

Somás speallanbottut!